

dita vila haja *acostumat* de embotigar ---» en un permamí de Biar, a. 1418 (que lleigeixo a l'ajuntament d'allí, 1963); «en la forma que *acostuma* de anar lo justícia», val. 1460 (Gual Camarena, *Congr. Hi. Cor. Ar.* iv, 487); doc. eivissenc de 1505 (Macabich, *Feu-* 5 *dalismo*, p. 45); «histància hon *acostumen* de reposar les naus poc temps: statio», «la terra que un parell de bous *acostumen* de llaurar en un dia», OPou (*TbPu.*, 74, 81).

c) *Acostumar* + infinitiu: document rossellonès de 1445 (RLR XLIX, 293); «*acostumen* dir los auctors ---», «lo qui se *acostuma* emborrachar», OPou (*TbPu.*, 95, 189); «*acostuman* anomenar quatre personas», doc. de 1611 en el *Llibre Roig* de Prats de Molló, f° 21v; en poesia popular menorquina: «parlant amb una bandua / no *acostum* rallar cortès», glosa tradicional (Camps Merc., *Folkl. Men.* i, 269).

Acostumança, *acostumament*, *acostumadis*, *acostumador*, *acostumable*; *desacostumat* [1640, DTo.]; *desacostumar* [1695, Lacav; però *descostumar* Lull], 20 *desacostumament* [id.]; *desacostumança*, *descostum.*

CULTISMES: *Consuetud* [1342]; *consuetudinari* [1803, Belv.]. *Consuet* 'acostumat' [S. XIV]; *consuet* 'llibre on consten les consuetuds eclesiàstiques' [1370], 'apuntador de teatre' «monitor», 1640 [DTo.]; 25 *Belv.*. *Desuet* 'desacostumat' [c. 1910], *desuetud* [Lab. 1839]:⁴ dels ll. *desuetus*, *desuetudo*, derivats de *suocere*.

¹ No deu ser casual aquesta constància de la grafia *custume* amb -e, en el ms. bàsic (el de Munic, A, S. XIV), a la qual només he notat una excepció: «*custuma* és d'aquella terra de la qual són vengut, que hom ajuda a plànyer e a plorar lo dampnatge del altre --- e si vós volets seguir la *custuma* de ma terra ---» i, 249.9. — ² No era l'únic ús tortosí, car 35 més enllà, no sé si el mateix o un doc. del mateix any: «con sia *costuma* en la ciutat de Tortosa que no-s deja fer inquisició --- no sia feut prejudici a la senyoria, ne a la ciutat ne a la *custuma*» (BABL VII, 251). — ³ I en gent molt reflexiva de comarques de robust llenguatge nostre: «el codonyat que, segons *vella costum*, feen tots els anys», Guinot (*Esc. Castellon.*, 9), «més val matar un home que llevar un *costum* o una *costum*», refrany que recull en el Maestrat GaGirona. Un amic em diu que 45 acabava de sentir *el costum* al nostre informador del Baix Palància (Gilet, 1958) i degué ser així (per més que jo hi era present i em va escapar). OPou, que se sotmetia tant a l'ús valencià, només el feia masculí: «prenent lo nom llatí del *costum* 50 dels antics» (*TbPu.*, 120). — ⁴ Ja *dissuetut*, 1508, 1513 (*AlcM*).

Costura, *costurar*, *costurer*, -era, *costuró*, V. *cosir* *Cosurité*, V. *coral* Còt 'peça d'abric o de vestir', V. 55 *cota*

CÓT, f. 'pedra d'esmolador', del ll. *cōs*, *cōris*, id. □ 1.ª doc.: primer terç S. XIV, Jahuda.

«Una *cot* de amolar», doc. ross. de 1385, «una *cot* 60

de afilar» en una llista d'objectes d'un barber de la mateixa regió, *InvLC*. En el Princ. avui no el conec més que com a denominació de la pedra d'esmolador la d'alla, valor amb el qual l'he sentit en els Pirineus; mentre que a Menorca és la pedra esmeril, apta per a esmolador tota cosa (*AlcM*).

Els informants d'Alaior m'ho definien com «una casta de pedreny» i m'explicaven que en aquell terme abunda la *péñe viva* (una mena de pedra que s'hi fan foradets), mentre que a Ferreries «la pedra és més *kòt*», aclarint-ho «esmolador» (1964); Camps i Mercadal conta que «a sa falda de llevant de sa montanya de Sant' Agueda, en çò de Serra, dins un boscaró, hi ha una gran penya de *còt*, que li diuen Sa Roca des Cavall» (*Folkl. Men.* II, 72), i parla en un altre treball de «ruïnes de habitacions megalítiques, cuyos bloques son de *cot* (rodeno, trias)» (*BSAL* IV, 148a). És estrany que *AlcM* digui que aquest mot es pronuncia *kòt* amb o oberta a Menorca i en el Principat; mai no ho he sentit així: *kòt* pronunciat el meu informant d'Alaior, *còt* accentua Camps, *kòt* i *porta-kòts* he sentit en el Pirineu, *La Kòt* he sentit moltíssimes vegades el nom del poblet entre Olot i Santa Pau (amb el volcà de *La Cot* o *Sa Cot*), *Les Cots* sentit sempre amb ó com a nom de masies i grosses partides cap a Olot, Guillerries, бага del Montseny, etc.; el cognom *Cots* sí que se sent amb ò però ja se sap que els cognoms tothom els pronuncia com pot o com vol.

Per a aquest nom de l'afiladora en català i altres llengües romàniques, és important la monografia de Gamillscheg, *Wetzstein und Kumpf im Galloromanischen* (*ARom.* VI, 1921, 2-104). Per a l'etimologia indoeuropea del mot llatí, que parteix de la noció d'agudesca, tall, veg. Walde-H. I, 184; Ernout-M.; 35 Walde-P. I, 454, i altres de què parlo a CÒDOL, mot pertanyent a la mateixa arrel indoeuropea, però de formació ben diferent i d'una altra família lingüística. L'àrea del nostre mot es prolonga més enllà dels Pirineus, fr. *queux*, oc. ant. *cot* «pierre à aiguiser», en particular gascó: Gironde *couts* f., id., allí amb el derivat *coutuy* «étui où les faucheurs tiennent leur pierre à aiguiser» (Moureau, *Le Patois de La Teste*, s. v.), que deu contenir un sufix -ORIUM, car de fet un *cotoria* 'excavació per arrencar pedra esmoladora' 45 es documenta ja en llatí.

DERIV.: *Coder* 'porta-cots, tros de fusta buidat de dins i ple d'aigua, on els dallaires porten la pedra d'esmolador', alta Ribagorçana, Aneu, Farrera de Pallars (*BDC* XXIII, 284), aranès *kudê* (*VocAran.*); *codera* id. a Andorra (*DAG.*) i Vall Ferrera; mentre que a l'alta vall de Cardós diuen *caulisser* (*BDC*, l. c.) i a la Baixa Vall d'Aran *kulêra*, ço que fa pensar en una formació COTUL-ARIU, -ARIA (amb síncopa primerenca *codlari(a)*, que pogué arribar a la forma cardosenca a través d'un derivat transposat **cold-iss-er* i el fenomen estudiat en *LleuresC*, p. 215, per una altra via anàloga; tanmateix també fóra possible pensar en una formació paral·lela a *calderó*, com **caldisser*, ço que donaria una explicació una mica més simple de *caulisser*, però més difícilment aplicable a la forma aranesa); i